

Jongensuren

Donya van Heezik | Zij aan Zij

Op 16 november gaat **Jongensuren** in première. Een ode aan Andreas Burnier, gespeeld door Kirsten Mulder, Anne-Chris Schulting, Lulu Streefkerk, Hanna van Vliet. De regie en tekst zijn in handen van Koen Verheijden, Toneelschuur Producties in Haarlem brengt het stuk op de planken. De ode, [hoognodig, zoals je eerder las](#), ademt de tijdgeest, de dubbele moraal van de naoorlogse periode, en de vrijheidsdrang van een jonge Joodse lesbische vrouw in een wereld waarin 'afwijkingen' worden afgekeurd.

Hanna van Vliet (32) en Kirsten Mulder (51), die je allebei in ieder geval kent van [ANNE+](#), maakten tijd voor ons; Ik sprak ze op een mistige vrijdagochtend, waar het gezelschap mij ontving in hun repetitieruimte in Haarlem. We namen plaats aan een grote houten tafel met een stapel boeken van Andreas Burnier in het midden.

Wie was Andreas Burnier? Waarom is haar verhaal ook nu nog relevant? Hoe vinden Hanna en Kirsten het om in dit stuk te spelen, en wat hopen ze dat het publiek meeneemt na het zien van de voorstelling? Ik vroeg het ze.

Kirsten en Hanna vertellen: 'De voorstelling Jongensuren is het *coming of age*-verhaal van Simone, het speelt zich af van haar 18^e tot haar 23^e levensjaar, in de jaren 50. Ze is dan net verhuisd naar Amsterdam, waar ze een nieuw leven begint. In deze fase van haar leven wil ze losbreken van haar ouders, terwijl ze ook oorlogstrauma's moet verwerken.'

Een fictief personage in een avonturenroman

'Simone is het fictieve personage uit de autobiografische romans [Een tevreden lach](#) (1965) en [Het Jongensuur](#) (1969). Door een fictief personage te spelen hebben we meer vrijheid, want veel mensen hebben Andreas Burnier nog persoonlijk gekend. Ook in de lesbische *scene* was ze een bekend figuur. Deze twee boeken zijn autobiografisch, dus het stuk is wel gebaseerd op het leven van Andreas Burnier.'

'Zelf noemen we de voorstelling een soort avonturenroman. Het gaat namelijk over haar zoektocht naar haar seksualiteit. Er komen allerlei verschillende vrouwen langs. Samen proberen we al die ontmoetingen in scènes te vatten. Het draait dan om de manier hoe deze ontmoetingen Simone hebben gevormd – zowel haar dieptepunten als de kleine sprankeltjes hoop die ze onderweg vond. Tijdens deze zoektocht probeert Simone ook de traumatische herinneringen de oorlog een plek te geven. Er komen steeds flashbacks bij haar terug van de tijd dat ze ondergedoken was. Daar moet ze uiteindelijk ook iets mee. Wij proberen deze complexe emoties in een meer abstracte, maar ook liefdevolle vorm naar het podium te brengen. Dat is de manier waarop wij naar het verhaal kijken. We omarmen haar geschiedenis en haar zoektocht.'

'Wij zoeken onszelf'

'Andreas Burnier schreef over verschillende belangrijke thema's, zoals liefde, identiteit en seksualiteit. Alle thema's die erin zitten gaan over jezelf worden. De voorstelling begint ook met de woorden: 'Wij zoeken onszelf.' En dat doen we eigenlijk allemaal. In het leven volg je verschillende wegen, misschien ga je wel van het ene extreem naar het ander. Sommige mensen verliezen zich ergens helemaal in en worden bijvoorbeeld abstracte schilders. Andere mensen zitten alleen maar te oreren in het café, of worden alcoholist. Mensen trouwen, mensen scheiden. Maar we moeten er allemaal doorheen en volgen de wegen om te zien wie je bent of wat je wil zijn. Hoe je het dichtst bij jezelf en je eigen verlangen komt.'

Liever bij de jongens horen

'Een belangrijk thema in onze voorstelling is het verlangen van Simone om bij de jongens te horen. Bij de jongens voelt ze veel meer vrijheid. In die tijd hadden jongens ook veel meer mogelijkheden dan meisjes. Dat is eigenlijk nog steeds zo, maar in de jaren 50 was dat verschil nog groter. En dat is zonde, want Andreas was super slim en ambitieus. Zij voelde dat er heel weinig mogelijkheden waren voor haar en dat de jongens alle leuke dingen mochten doen. 'Hoe kun je nou gewoon

meedoen in de maatschappij?’ Die vraag hield haar een groot deel van haar leven bezig.’

Waren jullie al bekend met het werk van Andreas?

Kirsten: ‘Ik kende *Het Jongensuur* al wel, want mijn ouders hadden het boek in hun kast staan. Zij hebben Andreas ook persoonlijk gekend. Op de middelbare school moest ik een boekenlijst samenstellen voor Nederlands en puur gebaseerd op de titel zette ik dat boek op mijn lijst. Pas daarna ben ik het gaan lezen. Ik vond het verhaal echt fascinerend. Tijdens mijn mondelinge tentamens heb ik het boek uitgebreid besproken met mijn leraar Nederlands. Toen ging er – stiekem – al een wereld voor me open.’

Hanna: ‘Door mijn moeder ben ik bekend geraakt met het werk van Andreas. Mijn moeder was super feministisch, dus ze las alle feministische klassiekers van die tijd. Niet Burnier, omdat ze anti abortus was en anti euthanasie. Andreas was eigenlijk binnen die feministische beweging een slag apart.’

Activistisch door haar bestaan

‘We hebben verschillende interviews met Andreas geluisterd en gelezen. Toen kwamen we erachter dat ze een zekere mate van misogynie in zich droeg. Dat maakt haar een complex persoon. Ze wordt vaak als een feministisch en queer icoon gezien, maar haar denkwijze was niet altijd zo progressief. Het activistische aan haar was eigenlijk vooral haar bestaan. Door te zijn wie ze was – een lesbische, joodse queer schrijfster en uiteindelijk professor criminologie – verrichte ze een feministische daad. En dat is precies wat Andreas nou zo interessant maakt.’

Niet bij een groep willen horen

‘Het riep bij ons de vraag op hoe het zou zijn als ze in deze tijd had geleefd. Wij kunnen ons ook voorstellen dat ze helemaal niet iemand was die bij een soort groep wilde horen. Ze lijkt het type dat graag onafhankelijk wil zijn. Nina Polak, die zelf ook schrijfster is (en vooral bekend door haar boek [Buitenleven](#), red.) maakte ooit een scherpzinnige opmerking over Andreas: ‘In een met identiteit geobsedeerde generatie zou Andreas echt kunnen leren wat het betekent om een individu te zijn.’ Een uitspraak die goed past bij Andreas’ complexe persoonlijkheid.’

Nieuwe nuances

‘Juist die complexiteit in Andreas’ persoonlijkheid en schrijfstijl zorgde soms voor uitdagingen. Andreas schrijft zo ongelooflijk mooi, dat het voor ons soms echt een zoektocht was om haar woorden te vertalen naar een scène. Haar boeken hebben een sterke verhaalstructuur, waardoor het niet altijd meteen geschikt is voor theater. Gelukkig kan onze regisseur en scriptschrijver Koen Verheijden ook heel goed schrijven. Hoewel hij voor het script *Het jongensuur* en *Een tevreden lach* als leidraad heeft gebruikt, heeft hij al haar boeken gelezen. Ze liggen hier op tafel in de repetitieruimte. Soms slaan we ze open en ontdekken we een nieuwe nuance in het verhaal.’

Liefdevolle complexiteit

‘De relaties die Andreas had passen ook in het vrije, genuanceerde beeld dat wij van haar hebben gevormd. Hoewel ze het grootste deel van haar leven lesbische relaties had, was ze tien jaar getrouwd met een man en kreeg ze met hem twee kinderen. Haar man was ook haar uitgever en speelde een belangrijke rol in haar schrijverscarrière. Die complexiteit en nuance maken we echt zichtbaar in de voorstelling. Ze was lesbisch, maar haar huwelijk met haar man was ook liefdevol. Uiteindelijk besloot ze bij hem weg te gaan, maar ze vond bij hem ook iets wat ze prettig vond. Misschien is dat vriendschap, veiligheid of het schrijven. Deze verschillende kanten van haar leven laten zien hoe uniek Andreas was. De gelaagdheid komt ook terug in de manier waarop we haar nu neerzetten.’

Hetzelfde personage

‘Dat is soms best een uitdaging, want we spelen alle vier de rol van Simone. De vorm is anders dan in andere voorstellingen. We zijn nu al een paar weken aan het repeteren, dus we hebben

genoeg tijd om samen te zoeken naar de juiste aanpak. We zijn allemaal verschillend, ook qua generatie. Dat maakt het extra leuk, want zo laten we de verschillende fases uit Simone's leven op veelzijdige manieren zien. We spelen ook alle bijpersonages, wat voor ons als acteurs enorm veel plezier oplevert. Je pakt een sjaaltje van het rek en ineens ben je de hele feminiene vriendin. Of je verandert in de man die haar een drankje aanbiedt. Het is dus heel speels in die zin.'

Herkennen jullie jezelf in Simone?

Kirsten: 'Ik heb in heel veel theaterstukken gespeeld, maar die gingen eigenlijk altijd over heterorelaties. De voorstellingen gingen wel vaak over een zoektocht, net zoals nu. *Jongensuren* is wel echt anders, want het gaat heel specifiek over dat je je als meisje soms meer een jongen kan voelen, of liever bij de jongens wil horen. Ik dacht vroeger altijd: wat de jongens doen vind ik veel leuker. Maar er wordt iets anders van me verwacht. Voor Andreas is dat nog veel heftiger geweest in die tijd. Verder is het verhaal voor mij herkenbaar omdat het over vrouwenliefde gaat. Dat vind ik heel mooi, want dat zie je nog niet zoveel op toneel.'

Hanna: 'Ik herken me in het personage van Simone, omdat ze net als wij allemaal op zoek is naar zichzelf. En net als voor Kirsten is het verhaal voor mij ook herkenbaar omdat het over vrouwenliefde gaat.'

Wat hopen jullie dat het publiek meeneemt na het zien van de voorstelling?

'Dat mensen zichzelf de tijd gaan geven om te ontdekken wie ze zijn. Misschien is dat een proces dat nooit helemaal af is. Soms heb je iets of iemand nodig die je op een ander niveau raakt, of dat nu seksueel, intellectueel of emotioneel is. Maar wel zonder jezelf daarbij helemaal te verliezen.'

'Met deze voorstelling willen we meegeven dat je jezelf die avonturenroman moet gunnen. Dat je dapper moet zijn om dingen aan te gaan en niet op te geven. Simone raakt op een gegeven moment een diepe depressie, maar dan vindt ze weer kracht in boeken en kan ze weer schrijven. En ineens begint ze weer te leven. Het is belangrijk is om altijd hoop te houden. Dat geeft kracht en moed.'

Details + link website/data, etc. + <https://www.zijaanzij.nl/nieuws/6748/Jongensuren.html>